

WOJCIECH KRAWIEC

DAMIAN KUBIAK

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

ORGANIZACJA E-KSIĘGOWOŚCI W PRZEDSIĘBIORSTWIE

Wprowadzenie

Zadania wynikające z obowiązku prowadzenia księgowości w podmiocie gospodarczym mogą być realizowane dwoma sposobami: tradycyjnie, kiedy podmiot sam prowadzi rachunkowość w swojej siedzibie, oraz poprzez *outsourcing* zadań związanych z księgowością, czyli powierzenie tych czynności wyspecjalizowanej jednostce zwanej biurem rachunkowym. Świadczenie tego rodzaju usług reguluje ustawa o rachunkowości. Zgodnie z art. 11 ustawy¹ księgi rachunkowe mogą być prowadzone poza siedzibą jednostki albo oddziału (zakładu) na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub innego państwa członkowskiego². Jednakże w obu przypadkach są wykorzystywane do tego komputery z odpowiednim oprogramowaniem, które powinno spełniać wymogi określone w odpowiednich przepisach prawnych.

Celem niniejszego opracowania jest charakterystyka modeli funkcjonowania e-księgowości w przedsiębiorstwie, w tym wskazanie relacji pomiędzy klientem biura rachunkowego a biurem rachunkowym. W opracowaniu omówione zostaną także zakresy obowiązków poszczególnych stron umowy w zależności od wybranego modelu e-księgowości. Przybliżone też zostaną wady i zalety stosowania

¹ Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, DzU 2009, nr 152, poz. 1223, art. 11.

² W rozumieniu Ustawy z dnia 4 marca 2010 r. o świadczeniu usług na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, DzU, nr 47, poz. 278, art. 2 ust. 1 pkt 4.

e-księgowości dla uczestników tego procesu. Uzupełnienie opracowania stanowi porównanie najpopularniejszych aplikacji do e-księgowości udostępnianych w systemie ASP (*Application Service Provider*), czyli w formie usługi polegającej na wynajmie programów komputerowych poprzez Internet.

1. Podstawy prawne i terminologiczne e-księgowości

Wykorzystanie księgowości komputerowej jako formy prowadzenia ksiąg rachunkowych regulowane jest przepisami ustawy o rachunkowości. Art. 13 ust. 2 uznaje za równoważne z tradycyjnymi księgami rachunkowymi zasoby informacyjne rachunkowości zorganizowane w formie oddzielnych komputerowych zbiorów danych, bazy danych lub wyodrębnionych jej części, bez względu na miejsce ich powstania i przechowywania, które powstały przy użyciu komputera. Po pierwsze, rozwiązanie to dopuszcza możliwość prowadzenia księgowości przez przedsiębiorcę bądź wybrane przez niego biuro rachunkowe z wykorzystaniem oprogramowania komputerowego. Po drugie, zezwala także na prowadzenie księgowości z wykorzystaniem oprogramowania, jak i serwerów dzierżawionych.

Należy jednak podkreślić, że warunkiem utrzymywania zasobów informacyjnych rachunkowości w formie komputerowej jest posiadanie przez jednostkę oprogramowania umożliwiającego uzyskiwanie czytelnych informacji w odniesieniu do zapisów dokonanych w księgach rachunkowych, poprzez możliwość ich wydrukowania lub przeniesienie na informatyczny nośnik danych. W przypadku gdy wykorzystywane oprogramowanie jest dzierżawione, obowiązek ten spoczywa na podmiocie świadczącym usługi z zakresu dzierżawy oprogramowania³.

Znaczącą regulacją dla prowadzenia rachunkowości komputerowej jest także przepis zawarty w ust. 5 art. 20 ustawy o rachunkowości. Przepis ten uznaje za równoważne z dowodami księgowymi zapisy w księgach rachunkowych, wprowadzane automatycznie za pośrednictwem urządzeń łączności, informatycznych nośników danych lub tworzone według algorytmu (programu) na podstawie informacji zawartych już w księgach po spełnieniu warunków określonych w ustawie⁴. Wśród wymogów tych wymienia się:

- a) obowiązek uzyskania trwałej i czytelnej postaci zapisu zgodnej z treścią odpowiednich dowodów księgowych;

³ *Ibidem*, art. 13 ust. 3.

⁴ *Ibidem*, art. 20 ust. 5.

- b) możliwość stwierdzenia źródła pochodzenia zapisu oraz ustalenia osoby odpowiedzialnej za jego wprowadzenie;
- c) stosowanie procedur zapewniających sprawdzenie poprawności przetworzenia odnośnych danych oraz kompletności i identyczności zapisów;
- d) zapewnienie ochrony danych źródłowych w miejscu ich powstania w sposób gwarantujący ich niezmiennosc przez okres wymagany do przechowywania danego rodzaju dowodów księgowych.

Z punktu widzenia e-księgowości ustawa o rachunkowości dopuszcza także możliwość rezygnacji z zamieszczania na dowodzie księgowym:

- a) podpisu wystawcy dowodu księgowego oraz osoby, której wydano lub od której przyjęto składniki aktywów;
- b) potwierdzenia sprawdzenia i zakwalifikowania dowodu księgowego do ujęcia w księgach rachunkowych przez wskazanie miesiąca oraz sposobu ujęcia dowodu w księgach rachunkowych⁵.

Oprócz wymienionych zagadnień, odnoszących się do prowadzenia rachunkowości za pośrednictwem Internetu, ustawa o rachunkowości reguluje także inne kwestie związane z rachunkowością komputerową, jednakże nie są one przedmiotem rozważań niniejszego opracowania.

Próbując zdefiniować formę **e-księgowości** należałoby zwrócić uwagę na dwie możliwości. W węższym ujęciu można ją traktować jako tożsamą z księgowością wykorzystującą do procesu ewidencji operacji gospodarczych komputer z zainstalowanym odpowiednim oprogramowaniem. Uzasadnieniem tego podejścia może być zastosowanie analogii występującej w przypadku wielu innych określeń z przedrostkiem **e**. Na przykład **e-gazeta** to gazeta w postaci elektronicznej, którą można przeczytać przy wykorzystaniu komputera, **e-book** to książka elektroniczna, a **e-dowód** to dane osobowe zapisane w postaci elektronicznej karty. Znacznie bardziej powszechne jest jednak traktowanie e-księgowości nie tylko jako księgowości wykorzystującej komputer i specjalistyczne oprogramowanie, ale także korzystającej z medium jakim jest Internet. Domeną danych zapisanych w postaci elektronicznej jest możliwość ich przesyłania przy wykorzystaniu sieci komputerowych. Na przykład e-gazeta oraz e-book najczęściej pobierane są przy wykorzystaniu Internetu. Podobnie e-maile oraz e-kartki – wysyłane są za jego pośrednictwem.

⁵ *Ibidem*, art. 21 ust. 1a.

E-księgowością można zatem nazywać komputerową ewidencję operacji gospodarczych o dostępie zdalnym z wykorzystaniem globalnej sieci komputerowej do wprowadzania i przesyłania danych źródłowych, wywoływania czynności związanych z bieżącym księgowaniem oraz pobierania i prezentacji danych przetworzonych przez specjalistyczne oprogramowanie komputerowe. Zdalny dostęp do baz danych stanowiących zbiory rachunkowe jest zatem dodatkowym warunkiem decydującym o tym, czy mamy do czynienia z nowoczesną e-księgowością, czy też zwykłą księgowością komputerową.

Określenie e-księgowość może mieć zastosowanie w sytuacji, gdy podmiot gospodarczy prowadzi księgowość we własnym zakresie, lecz umożliwia wprowadzanie danych do systemu nie tylko osobom zatrudnionym w siedzibie firmy, na przykład w dziale rachunkowości, lecz także w innych oddziałach lub komórkach danego podmiotu. Realizacja idei e-księgowości następuje poprzez zapewnienie zdalnego dostępu pracownikom do bazy danych na serwerze bazodanowym przy wykorzystaniu komputerów lub też innych urządzeń typu telefon, smartfon, palmtop (*PDA*) podłączonych do globalnej sieci Internet.

Z e-księgowością można mieć do czynienia także, gdy ewidencja operacji gospodarczych prowadzona jest poza podmiotem przez wyspecjalizowane służby zewnętrzne, a pracownicy podmiotu zdalnie – za pomocą środków telekomunikacyjnych – uzyskują w czasie rzeczywistym dostęp do tych danych, jak również biorą udział w generowaniu dokumentów źródłowych będących dowodami potwierdzającymi zaistnienie operacji gospodarczych. Można więc w tym przypadku mówić o internetowym biurze rachunkowym.

2. Modele e-księgowości

Funkcjonowanie e-księgowości w ramach podmiotu gospodarczego zainteresowanego wykorzystaniem jej na własne potrzeby polega na zapewnieniu odpowiedniego sprzętu technicznego, zakupie oprogramowania i jego wdrożeniu. Wszystkie czynności związane z księgowością, a także administracją systemu są wykonywane przez pracowników podmiotu. Jednostki nieposiadające odpowiedniej infrastruktury technologicznej jako alternatywę wobec dość kosztownego zakupu sprzętu, oprogramowania oraz samego procesu administracji mogą rozważyć skorzystanie z usługi dzierżawy urządzeń technicznych w postaci serwera

komputerowego z dostępem z poziomu sieci Internet wraz z odpowiednią usługą administrowania tymi obiektami.

W przypadku internetowych biur rachunkowych wyodrębnić można kilka modeli ich funkcjonowania, wyróżnionych ze względu na możliwość prowadzenia ewidencji księgowej przez klienta z wykorzystaniem danego systemu finansowo-księgowego, jak i ze względu na sposób przesyłu dokumentów źródłowych i dostępu do informacji księgowych. Modele te są następujące:

1. Aplikacje do prowadzenia księgowości są zainstalowane po stronie biura rachunkowego, natomiast dokumenty źródłowe generuje klient w sposób tradycyjny (ręczny) lub z wykorzystaniem odrębnego oprogramowania i przesyła je do biura rachunkowego tradycyjną pocztą. W przypadku tego modelu e-księgowość funkcjonuje tylko w obrębie biura, które pozwala swoim pracownikom na zdalną pracę. Możliwa jest również taka organizacja współpracy, że dokumenty źródłowe nie są przesyłane do usługodawcy, tylko jego pracownik odwiedza klienta i w jego siedzibie wykonuje prace księgowe.
2. Dokumenty źródłowe są generowane przez klienta i dostarczane do biura rachunkowego, ewentualnie pracownik biura odwiedza klienta; biuro umożliwia klientowi dostęp do informacji oraz aplikacji w zakresie czynności przeglądania danych księgowych i samodzielnego raportowania.
3. Biuro rachunkowe umożliwia klientowi dostęp online do niektórych modułów aplikacji. W tym przypadku biuro zajmuje się księgowaniem operacji gospodarczych na podstawie dowodów źródłowych utworzonych w systemie przez klienta. Klient nie ma możliwości ingerowania w zapisy księgowe, a jedynie dostęp do sprawozdań i zestawień.
4. Klient ma możliwość wykonywania wszystkich czynności księgowych, natomiast biuro ogranicza się do realizacji zadań doradczych, sprawując merytoryczną opiekę nad prowadzoną księgowością, w szczególnych przypadkach także zastępuje swojego klienta w obowiązkach związanych z księgowością.

Organizacja e-księgowości w zakresie technicznym i prawnym wymaga nabycia licencji odpowiednich aplikacji komputerowych spełniających zarówno wymogi ustawy o rachunkowości, jak również zapewniających dostęp do baz danych za pośrednictwem sieci globalnej. Producenci takiego oprogramowania mogą oferować sprzedaż licencji na oprogramowanie do instalacji na komputerach kontrolowanych przez licencjobiorcę. Licencja ta, po zakupie, stanowi

wtedy jeden z aktywów kupującego. Innym rozwiązaniem jest świadczenie usługi polegającej na wynajmie podmiotom odpowiednich aplikacji zainstalowanych na komputerach dostawcy oprogramowania (*Application Service Provider*). Użytkownik oprogramowania uzyskuje wówczas dostęp do aplikacji komputerowych poprzez protokół *http* (*Hypertext Transfer Protocol*), wykorzystując do tego własny komputer. W ramach modelu ASP rezygnuje się z opłaty licencyjnej w zamian za opłaty naliczane proporcjonalnie do stopnia wykorzystania aplikacji (na przykład względem czasu użytkowania, rozmiarów generowanego przepływu danych czy też zapisanych danych). Możliwa jest również kompilacja obu tych przypadków, kiedy wykorzystuje się zarówno oprogramowanie instalowane na komputerach użytkownika jak i oprogramowanie księgowo użytkowane na podstawie umowy dzierżawy.

3. Zalety i wady e-księgowości

E-księgowość niesie z sobą korzyści zarówno dla klienta, jak i biura rachunkowego. Do głównych czynników przyczyniających się do powstania wartości dodanej dla zleceniodawcy zalicza się wykorzystanie samego procesu outsourcingu do prowadzenia księgowości oraz Internetu jako głównego kanału komunikacji i wymiany dokumentów między zleceniodawcą a zleciobiorcą. Natomiast czynnikiem determinującym główne korzyści dla zleciobiorcy jest wykorzystanie Internetu jako zdecydowanie tańszego i szybszego sposobu komunikacji i współpracy między oboma partnerami. Oczywiście – wymienione poniżej – zalety mogą się od siebie różnić w zależności od stosowanego modelu e-księgowości, a w niektórych przypadkach mogą one dotyczyć tylko jednej ze stron.

Korzyści e-księgowości można podzielić na trzy zasadnicze grupy, a mianowicie:

- wspólne korzyści dla klienta i biura rachunkowego,
- korzyści dla klienta,
- korzyści dla biura rachunkowego⁶.

Wśród wspólnych korzyści e-księgowości dla klienta oraz biura rachunkowego należy wymienić:

- możliwość rezygnacji z inwestycji w oprogramowanie,

⁶ Strona internetowa producenta oprogramowania Comarch SA, <http://www.comarch.pl/erp/oferta/produkty/icomarch24/comarchioptima24/internetowe-biurorachunkowe>, 25.03.2010.

- możliwość pracy z dowolnego komputera 24 godziny na dobę,
- praca na jednej bazie danych,
- zwiększenie bezpieczeństwa zgromadzonych danych oraz zmniejszenie kosztów utrzymania bezpieczeństwa informatycznego,
- gwarancja aktualizacji oprogramowania,
- bezpłatna i automatyczna archiwizacja danych,
- niskie wymagania sprzętowe.

Możliwość rezygnacji z inwestycji w oprogramowanie zarówno przez klienta biura rachunkowego, jak i samo biuro rachunkowe wynika z faktu, że podmioty te, bez względu na przyjętą formę e-księgowości, mogą korzystać z oprogramowania dzierżawionego w formie usługi ASP. W tym przypadku nie poniosą one także kosztów wdrożenia takiego oprogramowania. W najczęściej wykorzystywanym modelu e-księgowości to biuro rachunkowe podpisuje umowę z usługodawcą ASP i na podstawie tejże umowy udostępnia określone moduły oprogramowania swoim klientom. Oba podmioty ponoszą w tym przypadku tylko koszty opłat abonamentowych. Pozwala to zmniejszyć wydatki związane z obsługą informatyczną wewnątrz tych podmiotów i przyczynia się do lepszego planowania wydatków ze względu na stałe opłaty abonamentowe. Warto podkreślić, iż w ramach ponoszonych opłat abonamentowych biura rachunkowe, jak i ich klienci zagwarantowane mają usługi archiwizacji danych, aktualizacji oprogramowania, wynajęcia serwerów oraz wsparcia technicznego ze strony usługodawcy ASP.

Ponadto dzięki oprogramowaniu zainstalowanemu na serwerze dostępnym zarówno dla biura, jak i dla klienta pracownicy obu podmiotów mają dostęp do określonych danych w każdej chwili, z każdego miejsca, gdzie posiadają możliwość korzystania z Internetu, 24 godziny na dobę.

Praca na jednej bazie danych przyczynia się do poprawy efektywności działania obu stron umowy, ponieważ wprowadzenie jakichkolwiek danych przez jedną ze stron skutkuje tym, iż dane te dostępne są dla drugiej strony. Wspólna baza danych eliminuje także ryzyko błędów związanych z importem dokumentów z bazy wykorzystywanej przez klienta do bazy wykorzystywanej przez biuro, jak i błędów powstających podczas wprowadzania danych do programu. Należy jednak podkreślić, iż część biur rachunkowych oferuje mechanizmy przekształcania bazy danych powstałych w różnych aplikacjach, co nie wyklucza współpracy między biurami a klientami dysponującymi różnorodnym oprogramowaniem. Niewątpliwie jednak korzystanie z jednej i tej samej bazy jest rozwiązaniem najefektywniejszym dla obu stron.

W przypadku organizacji e-księgowości z wykorzystaniem usługi ASP, polegającej na dzierżawie oprogramowania oraz serwerów, dane zgromadzone na serwerach zabezpieczone są przed nieuprawnionym przetwarzaniem. Koszty zapewnienia bezpieczeństwa ponoszone są przez firmę oferującą usługi ASP, tym samym ani biuro, ani klient biura rachunkowego nie musi ponosić dodatkowych nakładów związanych z zapewnieniem ochrony programowej czy fizycznej przetwarzanych danych, jak i wykorzystywanego sprzętu. W innym przypadku za zapewnienie określonego poziomu ochrony odpowiada strona, u której znajduje się oprogramowanie bądź serwer danych. W celu ochrony danych wykorzystuje się bezpieczny, szyfrowany przesył danych, np. 128-bitowy klucz SSL – *Secure Socket Layer*, tunelowanie połączeń internetowych – sieci (*Virtual Private Network – VPN*), a także rozmaite zabezpieczenia programowe, np. programy antywirusowe, firewalle.

Dodatkowo w przypadku korzystania przez biuro oraz klienta z oprogramowania dzierżawionego od usługodawcy ASP obie strony mają zagwarantowaną pracę na bieżącej, zaktualizowanej wersji oprogramowania, zgodnej z przepisami prawa. Sytuacja ta dotyczy także klientów korzystających z e-księgowości za pośrednictwem portali internetowych.

W modelu ASP za bezpłatną archiwizację danych odpowiada dostawca oprogramowania, tym samym obie strony nie ponoszą dodatkowych kosztów związanych z czynnościami tworzenia i przechowywania kopii bezpieczeństwa. Procedura ta przeprowadzana jest z reguły w cyklu 24-godzinnym z wykorzystaniem najlepszych technik archiwizacji, takich jak m.in. *mirroring* czy *duplexing*.

Ostatnią ze wspólnych korzyści e-księgowości dla klienta oraz biura rachunkowego są niskie wymagania sprzętowe. Do korzystania z e-księgowości wystarcza z reguły najprostszy sprzęt działający w każdym środowisku operacyjnym, posiadający przeglądarkę internetową. Zatem ani biuro rachunkowe, ani jego klient nie musi ponosić dodatkowych wydatków, które byłyby związane z zakupem nowoczesnego sprzętu komputerowego. Jednakże wymogi sprzętowe musi spełniać usługodawca ASP, ewentualnie strona, u której zainstalowane jest oprogramowanie⁷.

⁷ <http://www.hostingaplikacji.pl/1,3,223,0,pl,komakoasp.html>; *IBR, czyli przyszłość biur rachunkowych w Polsce*, http://www.comarch.pl/erp/oferta/produkty/icomarch24/comarch_ioptima24/internetowe_biuro_rachunkowe, 25.03.2010.

Poza wspólnymi dla biura rachunkowego i klienta korzyściami należy także wymienić te indywidualne, właściwe dla każdej ze stron z osobna. Wśród zalet e-księgowości charakterystycznych dla klienta warto wymienić:

- zdalny dostęp do ksiąg rachunkowych, informacji finansowych, informacji podatkowych,
- oszczędność czasu,
- racjonalizację kosztów związanych utrzymaniem działu księgowości,
- możliwość składania e-deklaracji bez konieczności posiadania drogiego podpisu elektronicznego.

Poprzez zdalny dostęp do bazy danych umieszczonej na serwerze biura rachunkowego bądź na serwerze dzierżawionym przez biuro rachunkowe klient ma całodobowy wgląd do wyżej wymienionych danych z każdego miejsca, gdzie jest możliwość korzystania z Internetu, bez potrzeby kontaktowania się z pracownikami biura. Dodatkowo w każdej chwili klient może wydrukować potrzebne dla siebie raporty bądź zestawienia czy wymagane przepisami prawa sprawozdania lub deklaracje. Najlepszym przykładem są tu informacje o zobowiązaniach podatkowych uzyskiwane przez klienta bezpośrednio z poszczególnych modułów oprogramowania bez potrzeby kontaktu z pracownikami biura.

Ponadto dzięki zdalnemu dostępowi do danych, jak i dzięki możliwości elektronicznego przesyłu dokumentów liczba kontaktów klienta z pracownikami biura może zostać zminimalizowana. Kontakty te mogą być realizowane za pośrednictwem poczty elektronicznej, komunikatorów internetowych bądź telefonii.

Korzystanie z e-księgowości daje także możliwość racjonalizacji kosztów poprzez spadek wynagrodzeń pracowników działu księgowości, zmniejszenie kosztów szkoleń czy wreszcie spadek kosztów związanych z utrzymaniem odpowiedniej infrastruktury.

E-księgowość niesie z sobą także możliwość składania e-deklaracji przez posiadających podpis elektroniczny pracowników biura w ramach upoważnienia i umowy zawartej między klientem biura a biurem rachunkowym, co zwalnia klienta z obowiązku posiadania podpisu elektronicznego.

Oprócz zalet wymienionych powyżej warto także podkreślić, iż korzystanie z e-księgowości daje klientowi pewność, że prowadzona księgowość jest zgodna z aktualnymi przepisami prawa, dzięki merytorycznemu nadzorowi pracowników biura rachunkowego.

Ponadto w niektórych okolicznościach stosowanie e-księgowości może **utrudniać kontrolę skarbową**, co także może być uznane za rozwiązanie

korzystne dla klienta biura. W przypadku gdy internetowe biuro rachunkowe znajduje się poza obszarem oddziaływania urzędu skarbowego, któremu podlega przedsiębiorstwo klienta, urząd taki – w celu kontroli – musi wystąpić o zgodę na przeprowadzenie kontroli poza swoim obszarem oddziaływania⁸.

Wśród korzyści dla biura rachunkowego należy wymienić:

- możliwość pozyskania nowych klientów,
- oszczędność czasu pracy,
- możliwość zatrudniania pracowników na zasadach telepracy.

Dzięki obsłudze przez Internet właściciel biura rachunkowego może zaofiarować elastyczniejszą formę współpracy pomiędzy biurem a klientem, co może sprzyjać pozyskiwaniu nowych klientów. A także biuro rachunkowe może pozyskać klientów spoza swojego tradycyjnego obszaru działania, bowiem odległość między biurem a klientem nie stanowi w tym przypadku większego problemu.

W przypadku modelu e-księgowości, w którym to klient wprowadza większość dokumentów źródłowych do bazy danych podmiotu, pracownicy biura rachunkowego zajmują się wyłącznie księgowaniem dokumentów, co znacząco przyczynia się do skrócenia czasu związanego z obsługą konkretnego podmiotu. Czas pracy pracowników biura może także ulec skróceniu, jeśli pracownicy klienta poza wprowadzaniem dokumentów źródłowych będą także dokonywać „wstępnego księgowania”. Ponadto dzięki umożliwieniu klientom zdalnego przeglądania zaksięgowanych dokumentów oraz zdalnego dostępu do informacji finansowych (w tym informacji podatkowych) czas zaoszczędzony na rozmowach z klientami, jak i wizytach u klientów może zostać wykorzystany na obsługę innych klientów⁹. Wreszcie dzięki e-księgowości właściciel biura rachunkowego może zaofiarować swoim pracownikom pracę w domu, ponieważ do pracy tej wystarczy tylko komputer z dostępem do Internetu. Zwiększy to szanse rozwoju nowych form zatrudnienia.

Oprócz korzyści e-księgowości warto także wymienić wady z nią związane. Są one poniekąd wynikiem niskiego rozwoju technologicznego, a także następstwem powierzenia prowadzenia ksiąg podmiotom zewnętrznym. Do głównych wad e-księgowości można zaliczyć:

⁸ http://www.comarch.pl/erp/oferta/produkty/icomarch24/comarch_ioptima24/internetowe_biu-ro_rachunkowe, 25.03.2010; <http://www.itbiurorachunkowe.pl/4zalety.htm>, 25.03.2010.

⁹ http://www.comarch.pl/erp/oferta/produkty/icomarch24/comarch_ioptima24/internetowe_biu-ro_rachunkowe, 25.03.2010.

- a) umożliwienie dostępu do informacji o działalności podmiotu osobom trzecim – problem ten dotyczy każdego rodzaju outsourcingu, stąd też w procesie wyboru biura rachunkowego warto posłużyć się referencjami przedstawionymi przez takie biuro;
- b) anonimowość pracowników biura – w znacznym stopniu problem ten dotyczy korzystania z e-księgowości oferowanej za pośrednictwem portali internetowych, kiedy to kontakt między pracownikami biura (funkcjonującego w formie portalu internetowego) a klientem jest sprowadzony wyłącznie do relacji za pośrednictwem telefonu, poczty elektronicznej, chatów internetowych itp. W takich sytuacjach istnieje prawdopodobieństwo, że pracownik biura w małym stopniu utożsamia się z obsługiwany przedsiębiorstwem, co może mieć istotny wpływ na jakość pracy;
- c) niską przepustowość i jakość łączy sieci publicznej – w przypadku niskiej przepustowości sieci istnieje ryzyko przerw w prac, jak i przerw w trakcie transmisji danych;
- d) w niektórych przypadkach brak możliwości wykonywania pracy w wyniku awarii serwera, ewentualnie utrudnionego dostępu do niego z poziomu sieci Internet, co może być wynikiem braku fizycznego dostępu do serwera, jak również wpływu na jego działalność;
- e) ryzyko przechwycenia danych w trakcie transmisji danych.

Dodatkowo należy podkreślić, że w zakresie kosztów ponoszonych w związku z użytkowaniem takiego oprogramowania to, co dla niektórych będzie zaletą, dla innych może okazać się wadą. Istnieje bowiem zagrożenie, że koszty użytkowania oprogramowania dzierżawionego przekroczą koszt zakupu licencji alternatywnych aplikacji na własność. Producenci, udostępniając aplikacje ASP, często wyceniają poszczególne czynności (na przykład wprowadzenie dokumentu), dostęp do konkretnej ilości modułów bądź liczbę kont użytkowników bardzo dokładnie. W przypadku zwiększonego zapotrzebowania na którykolwiek z tych elementów koszt użytkowania oprogramowania wzrasta. Dla biur rachunkowych rozliczających się z klientami ryczałtowo stwarza to dodatkowo zagrożenie sprzedaży usługi po cenie niższej niż jej faktyczny koszt. Zmiana sposobu rozliczeń powoduje natomiast konieczność dodatkowych nakładów pracy, a zatem i dodatkowe koszty. Wymienione czynniki mogą skłaniać do rozwiązań, w których własna baza techniczna e-księgowości podmiotu gospodarczego czy też biura rachunkowego okaże się posunięciem tańszym niż dzierżawa gotowych rozwiązań dostarczanych w formule ASP.

4. Przykłady implementacji oraz funkcjonowania e-księgowości

Obecnie na polskim rynku osoby zainteresowane wykorzystaniem e-księgowości w swojej działalności gospodarczej (biura rachunkowe, jak i ich klienci) mają do dyspozycji szeroką ofertę oprogramowania instalowanego na komputerach przez siebie kontrolowanych. Oferta oprogramowania używanego działającego według modelu ASP jest słabiej rozwinięta i adresowana głównie do małych i średnich przedsiębiorców.

Z punktu widzenia wymogów technologicznych oprogramowanie instalowane u klienta do prawidłowej pracy w sieci Internet wymaga również specjalistycznego oprogramowania serwerowego, dostarczanego najczęściej wraz z oprogramowaniem księgowym. Najpopularniejszymi aplikacjami użytkowymi przez małe i średnie przedsiębiorstwa są:

- oprogramowanie firmy InsERT z serwerem Microsoft SQL 2005/2008,
- Pakiet Symfonia z serwerem Pervasive SQL,
- oprogramowanie LeftHand w wariacie terminalowym z serwerem Firebird,
- RAKSSQL z serwerem Firebird.
- system Comarch Opt!ma.

Wszystkie te systemy pozwalają na objęcie swoim zakresem praktycznie każdej z funkcji realizowanej przez podmiot gospodarczy. Dzięki modułowej budowie łatwiej dopasować poszczególne elementy do zapotrzebowania klienta, co pozwala na oszczędności finansowe, gdyż dokonuje on zakupu tylko tych modułów, które są mu niezbędne. W przypadku zakupu modułów tylko jednego producenta, co jest zalecane, użytkownik oprogramowania uzyskuje możliwość takiej konfiguracji poszczególnych elementów składowych, która pozwala na wzajemną komunikację i wymianę informacji pomiędzy nimi. Spośród najczęściej dostępnych modułów można wymienić moduły do obsługi:

- sprzedaży,
- ewidencji i operacji na środkach trwałych,
- magazynu,
- operacji kasowo-bankowych,
- kadr i płac.

Centralnym i najważniejszym modułem, łączącym wszystkie wymienione, jest moduł służący do bieżącej ewidencji operacji gospodarczych. Jego konstrukcja i budowa zdeterminowane są rodzajem prowadzonych ksiąg rachunkowych

i podatkowych: pełna księga handlowa, podatkowa księga przychodów i rozchodów czy też ryczałt ewidencjonowany.

Warto także podkreślić, że w ostatnich latach w Polsce wzrosło zainteresowanie transakcjami internetowymi. Pojawiło się wiele sklepów internetowych oferujących swoje towary i usługi i stąd też wiele firm wykazuje potrzebę unowocześnienia lub modernizacji wykorzystywanego oprogramowania. Producenci aplikacji, wychodząc temu naprzeciw, oferują rozwiązania ułatwiające prowadzenie sklepu internetowego czy też sprzedaży aukcyjnej oraz kompletną ich integrację z systemem finansowo-księgowym lub tylko wybranymi jego modułami, np. magazyn, obsługa zamówień i sprzedaży.

Oferta aplikacji udostępnianych użytkownikom w systemie ASP, a więc dzierżawy i korzystania z nich za pomocą przeglądarki internetowej zainstalowanej na własnym komputerze czy urządzeniu mobilnym, wykazuje w chwili obecnej dość duży potencjał rozwojowy. Większość ofert kierowana jest do małych i średnich przedsiębiorstw. Większe przedsiębiorstwa skazane są na systemy tworzone na zamówienie albo modyfikowane zgodnie z indywidualnymi potrzebami zamawiającego, a więc z zasady droższe w zakupie czy użytkowaniu.

Gdy porównuje się koszty funkcjonowania poszczególnych rozwiązań organizacyjnych księgowości, widać, że w przypadku nabywania licencji bezpośrednio u producenta oprogramowania ściśle zależą one od liczby stanowisk, na których mają być zainstalowane. W modelach ASP opłata zależy od liczby aktywnych użytkowników (posiadających konto w systemie). W pierwszym przypadku koszt użytkowania oprogramowania zakupionego jest niezależny także od liczby wprowadzonych dokumentów czy wykonanych czynności. Ponadto posiadane przez użytkownika aplikacje księgowe właściwie mogą być użytkowane bezterminowo pod warunkiem wykonywania niezbędnych aktualizacji. Natomiast model ASP generuje między korzystającym a producentem oprogramowania dość silne więzi, czasem także w dłuższym okresie. Powoduje to uzależnienie od sytuacji, na które często można w ogóle nie mieć wpływu (nie działające serwery, wadliwe działanie serwera lub oprogramowania w związku z jego nieustanną modernizacją, przeciążenie serwerów). Dodatkowo na przykład spóźnienie się z opłatą za wynajem może skutkować natychmiastowym odcięciem od danych, co uniemożliwiłoby bieżącą pracę.

Tabela 1

Porównanie najpopularniejszych aplikacji do e-księgowości udostępnianych w systemie ASP

Wyszczególnienie	Faktura.pl	iFirma.pl	EFP	Lefthand	iOpt!ma24
Oferowane najważniejsze moduły:					
– Sprzedaż	•	•	•	•	•
– Magazyn	–	•	•	•	•
– Kadry i płace	–	•	•	•	•
– Kasa i bank	–	•	•	•	•
– Deklaracje skarbowe	–	•	•	•	•
– Księgowość uproszczona	–	–	–	•	•
– Pełna księga handlowa	–	–	–	•	•
Miesięczny koszt dzierżawy w zł	10,98*	od 30	od 150	wycena ind.	wycena ind.**

* Koszt dostępu bezterminowego, dostęp kwartalny 1,22.

** Wycena uzależniona jest od liczby modułów oraz liczby dokumentów do księgowania (np. od 15 zł mikro-firmy, od 35 zł małe firmy, od 89 zł księga handlowa).

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji producentów.

Bardzo ważnym aspektem z punktu widzenia wydajności i komfortu pracy, a także bezpieczeństwa danych jest stworzenie odpowiedniej infrastruktury. Choć zakup oprogramowania „na stałe” w wielu przypadkach będzie tańszy niż jego dzierżawa, to jednak koszty i możliwość (posiadanie odpowiedniego *know-how*) zapewnienia właściwego zaplecza technicznego dla e-księgowości mogą okazać się czynnikami zmieniającymi te relacje.

Uwagi końcowe

Wybór modelu funkcjonowania księgowości w podmiocie gospodarczym powinien być ściśle uzależniony od bieżących, jak również potencjalnych przyszłych potrzeb tego podmiotu. Przedsiębiorstwa chcące usprawnić proces swojego gospodarowania mogą skorzystać z nowoczesnej formy prowadzenia rachunkowości, to jest e-księgowości. Te, które posiadają dostatecznie wysokie środki finansowe pozwalające zarówno na zakup odpowiednich systemów, jak i urządzeń technicznych, mogą zdecydować się na organizację e-księgowości we własnym zakresie. Dodatkowym, nie bez znaczenia, czynnikiem optyującym za takim wyborem jest nieudostępnianie danych finansowych na zewnątrz. Należy jednak pamiętać, że w tym wypadku wiąże się to z koniecznością samodziel-

nego zapewnienia odpowiednich rozwiązań technologicznych pozwalających na pracę zdalną oraz odpowiednie zabezpieczenie danych (na przykład przed dostępem osób nieupoważnionych). Wymagania te nie dla wszystkich będą możliwe do spełnienia z uwagi na brak odpowiedniej wiedzy czy też środków na zakup usługi doradztwa zewnętrznego. Pozorne oszczędności na tym etapie mogą istotnie zwiększać ryzyko wykradzenia lub utraty/zniszczenia danych.

Alternatywą w tym przypadku jest wykorzystanie modelu oprogramowania dzierżawionego w systemie ASP. Na użytkownika, którym może być biuro rachunkowe, ale i jego klient, spoczywa tylko obowiązek terminowego uiszczania opłat za wykorzystywane oprogramowanie i serwery. Opłaty te, aczkolwiek niższe niż jednorazowy wydatek na zakup oprogramowania i sprzętu technicznego, w długim okresie jednak mogą okazać się dla danego podmiotu droższym wyborem. Z drugiej strony użytkownik taki nie musi się martwić o stronę techniczną funkcjonowania całego systemu.

Ogólne zadowolenie z użytkowania e-księgowości będzie zatem zależało od identyfikacji potrzeb, właściwego wyboru rozwiązań służących do ich zaspokojenia oraz możliwości finansowych konkretnego podmiotu.

Literatura

Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, DzU 2009, nr 152, poz. 1223, z późn. zm.

Szczepankiewicz E. I., *IBR, czyli przyszłość biur rachunkowych w Polsce*, „Biuletyn Rachunkowości i Finansów” 2007, nr 19, s. 5–9.

Księgowość internetowa iFirma.pl, www.ifirma.pl, 5.03.2010.

Europejski fundusz przedsiębiorczości, www.efp.com.pl, 20.03. 2010.

Strona internetowa producenta oprogramowania Blue Media SA, www.faktura.pl, 25.03.2010.

Strona internetowa producenta oprogramowania Comarch SA, <http://www.comarch.pl/>, 25.03.2010.

Strona internetowa producenta oprogramowania Lefthand Sp. z o.o., <http://www.lefthand.com.pl>, 20.03.2010.

*Wojciech Krawiec
Damian Kubiak
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wydział Zarządzania, Informatyki i Finansów
Katedra Finansów i Rachunkowości
ul. Nowowiejska 3, 58-500 Jelenia Góra
e-mail: kfir@ae.jgora.pl*

THE ORGANIZATION OF E-ACCOUNTING IN THE ENTERPRISE

Summary

The use of e-accounting to perform aims connected to obligation of documentation business transactions requires the use of technology solutions operating in accordance with the law. Companies' employees can use applications to access data in real time regardless to abode. Specialized accounting software can be installed and operated within an organization or there can be granted to it access through the Internet. Both methods of using applications have its own advantages and the choose of one model is connected with users' preferences and organization's needs.

Translated by authors